

STATYSTYKA REGIONALNA

Małgorzata RADZIUKEWICZ

Edukacja zawodowa a potrzeby warszawskiego rynku pracy

Z badań statystycznych dotyczących większości urzędów pracy wynika, że zarówno kierunki, jak i jakość kształcenia (przede wszystkim zawodowego) nie są dostosowane do potrzeb lokalnych rynków pracy¹.

Tezy o niedostosowaniu oferty edukacyjnej szkół zawodowych do potrzeb rynku pracy potwierdzają prezentowane tu wyniki analiz dotyczących warszawskiego rynku pracy. Warszawa, stolica regionu² i kraju, jest wprawdzie miastem

¹ Potwierdzają to rezultaty badań ilościowych i jakościowych przeprowadzonych w ostatnim czasie przez Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur w Warszawie, m.in. realizowanych projektów badawczych pt.: *Rozwój szkolnictwa zawodowego w Siedlcach w dostosowaniu do potrzeb rynku pracy*, *Rozwój szkolnictwa zawodowego w Warszawie a potrzeby rynku pracy — diagnoza i prognoza* (ibrkk.projekty.pl), jak również badania przeprowadzone przez Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy (Godlewska, 2011).

² Warszawa liczy 1716,9 tys. mieszkańców, czyli 32,8% ludności województwa (łącznie z otaczającymi ją obszarami zurbanizowanymi tworzy aglomerację warszawską).

o najmniejszym zagrożeniu bezrobociem, to jednak i na jej przykładzie widoczne jest niedopasowanie podaży i popytu na siłę roboczą.

Artykuł przedstawia zmiany wielkości oraz struktury podaży absolwentów szkół zawodowych według zawodów i specjalności oraz podstawowe tendencje w popycie na pracę w latach 2005—2010. Głównym celem artykułu jest dostarczenie informacji na temat zawodów deficytowych, poszukiwanych przez pracodawców oraz zawodów nadwyżkowych, na które brak zapotrzebowania na warszawskim rynku pracy.

Mimo iż na niedostosowanie podaży i popytu siły roboczej na krajowych rynkach pracy zwraca się uwagę już co najmniej od kilku lat, to jednak problem ten nadal czeka na rozwiązanie, jako jeden z najpoważniejszych w podejmowaniu działań zapobiegających bezrobociu.

BEZROBOCIE W WARSZAWIE NA TLE WOJEWÓDZTWA I KRAJU

W stolicy pod koniec marca 2011 r. bez pracy pozostawało 41,7 tys. osób (stopa bezrobocia wynosiła 3,6%) i chociaż od 2008 r. poziom bezrobocia systematycznie wzrastał, to jednak stopa bezrobocia nie przekroczyła 4%³. W końcu 2010 r. w Warszawie było 38640 osób zarejestrowanych jako bezrobotne. To o ponad 7 tys. więcej (o 23,4%) niż w końcu 2009 r.

³ Rynek..., 2011.

W końcu grudnia 2010 r. stopa bezrobocia wynosiła w Warszawie 3,4% (w grudniu 2009 r. — 2,9%), natomiast w woj. mazowieckim 9,4% (rok wcześniej 9,0%) (wykr. 1).

Niski poziom bezrobocia w stolicy kraju ma głównie związek ze specyfiką miejscowego rynku pracy — chodzi o duży sektor usług publicznych o stabilnym zatrudnieniu (urzędy i uczelnie). W końcu grudnia 2009 r. w m.st. Warszawie na 1000 ludności przypadało średnio 470 pracujących (w woj. mazowieckim — 272, w kraju — 223). Problem ze znalezieniem pracy w Warszawie dotyczy przede wszystkim osób, które nie mają odpowiednich kwalifikacji i doświadczenia. W I półroczu 2010 r. zanotowano wyraźny wzrost bezrobotnych (o 22,1%) wśród tej grupy ludzi. W grupie osób bezrobotnych zawodu wymaganego przez pracodawców nie posiadało 14,8% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w Warszawie. Udział osób bez żadnego przygotowania zawodowego, o najniższym poziomie wykształcenia (gimnazjalnego, podstawowego i niepełnego podstawowego) wśród bezrobotnych Warszawy wynosił 24,1%. W tym okresie odsetek najmłodszych wiekiem (18—24 lata) zarejestrowanych bezrobotnych w Warszawie wynosił 8,9%. Liczba osób długotrwale poszukujących pracy (powyżej 12 miesięcy) liczyła w kraju według stanu na koniec 2010 r. — 568,7 tys., co stanowiło 29,1% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w stołecznych urzędach pracy w końcu grudnia 2010 r. — 7,5% oczekiwało na pracę ponad 1 rok.

Bezrobocie w Warszawie dotyczy w dużo większym stopniu niż w kraju osób o wysokich kwalifikacjach, w grudniu 2010 r. wśród 38640 bezrobotnych z wykształceniem wyższym było 23,6% osób, wobec 10,5% w kraju⁴.

WYMAGANIA PRACODAWCÓW WARSZAWSKICH

Większość pracodawców warszawskich poszukuje pracowników z wykształceniem wyższym oraz z wykształceniem średnim zawodowym. Legitymowało się takim wykształceniem pod koniec 2010 r. odpowiednio 23,6% i 25,1% bezrobotnych poszukujących pracy poprzez urzędy pracy Warszawy. Pracodawcy najbardziej cenią u kandydatów wysokie kwalifikacje zawodowe oraz wysoki stopień specjalizacji i doświadczenie. Najchętniej zatrudniają absolwentów kierunków, które dają konkretne umiejętności i wiedzę. Ostatnio obserwuje się ich zainteresowanie wykwalifikowanymi pracownikami fizycznymi we wszystkich sektorach gospodarki.

Zmiany potrzeb pracodawców w zakresie grup zawodów uwidacznia struktura ofert pracy⁵ (wykr. 2).

⁴ *Bezrobocie...*, 2011.

⁵ Analizę przeprowadzono jedynie według danych zgromadzonych przez Wojewódzki Urząd Pracy m.st. Warszawy, zatem analiza nie obejmuje ofert zamieszczanych np. w prasie i Internecie czy zgłaszanych przez pracodawców do firm zajmujących się pośrednictwem pracy i doradztwem personalnym, a jedynie te oferty pracy, które zgłaszane są przez pracodawców do Urzędu.

W I połowie 2005 r. do warszawskich urzędów pracy zgłaszali się pracodawcy poszukujący głównie osób o niskich kwalifikacjach zawodowych. Dominowały oferty skierowane do pracowników przy pracach prostych (stanowiły ponad 31% ogółu ofert) oraz do pracowników usług osobistych i sprzedawców (blisko 17%). W ostatnim okresie pojawiło się więcej ofert skierowanych do osób lepiej wykwalifikowanych, zwłaszcza dla techników i pracowników biurowych. Nieco więcej miejsc pracy oferowano również robotnikom przemysłowym i rzemieślnikom. Znacząco zmniejszyła się natomiast i tak niewielka liczba ofert skierowanych do wyższego stopnia urzędników i kierowników (o 7,5 p.proc. mniej niż w I półroczu 2005 r.) oraz nieznacznie spadła liczba specjalistów (o 1,4 p.proc.).

SZKOLNICTWO ZAWODOWE W WARSZAWIE

Jeszcze w 1991 r. uczniów szkół technicznych i zawodowych było w naszym kraju ponad 814 tys. Granica wyznaczona przez 0,5 mln uczniów została przekroczona na przełomie wieków. Najniższy poziom liczby uczniów odnotowano w roku szkolnym 2006/07, kiedy w szkołach technicznych i zawodowych uczyło się niespełna 230 tys. uczniów w całym kraju. Podobne do ogólnokrajowych tendencje zaobserwowano również w Warszawie.

W stolicy w latach 2006—2010 naukę w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach ukończyło ogółem 12834 absolwentów (w tym 9272 technika). W 2010 r. szkoły zawodowe ukończyło 573 absolwentów (o 41,3% mniej niż w 2006 r.), a technika 1815 osób.

Spadkowy trend liczby absolwentów wszystkich szkół — nie tylko szkół technicznych i zawodowych — jest głównie wynikiem niżu demograficznego, jednak spadająca liczba absolwentów zasadniczych szkół zawodowych jest równocześnie wynikiem likwidacji szkół zawodowych w latach 90. ub. wieku oraz ogromnego popytu na kształcenie średnie ogólnokształcące. Zmiany aspiracji edukacyjnych młodzieży (i wpływ rodziców), polegające na dążeniu do uzyskania wyższego wykształcenia, spowodowały, że znacznie atrakcyjniejsze stały się szkoły ogólnokształcące. Stąd zmiany systemowe w edukacji młodzieży dotyczyły kształcenia ogólnego zaś kształcenie zawodowe z każdym rokiem ulegało deprecjacji społecznej. Niewątpliwie wpływ na obniżenie rangi szkolnictwa zawodowego miał również upadek wielu branż przemysłu bądź restrukturyzacja zakładów przemysłowych, przy których funkcjonowały szkoły przyzakładowe (kolejowe, górnicze, hutnicze itp.) kształcące na potrzeby konkretnych branż czy też firm.

Ograniczanie możliwości edukacyjnych w zakresie kształcenia zawodowego oraz niska jakość kształcenia praktycznego w szkołach zawodowych (przestarzała infrastruktura, braki w przygotowaniu nauczycieli/instruktorów) powodują, że pracodawcy mają wiele zastrzeżeń, co do jakości przygotowania zawodowego absolwentów szkół zawodowych. Co trzeci pracodawca zwraca uwagę na konieczność lepszego przygotowania absolwentów, jako podstawowego warunku zachęcającego przedsiębiorców do zwiększenia ich zatrudnienia⁶. W kontekście tego problemu pojawia się kwestia braku dostatecznej liczby praktyk zawodowych organizowanych przez pracodawców. Przyuczenie do podjęcia pracy jest przedsięwzięciem kosztownym i nieprzynoszącym jasno określonych zysków. Brakuje zatem motywacji pracodawców do angażowania się w tego rodzaju działalność. 32,4% pracodawców warszawskich zatrudniłoby więcej absolwentów szkolnictwa zawodowego, gdyby istniała refundacja kosztów przyuczenia do zawodu⁷.

Warszawskie szkoły zawodowe⁸ kształciły w latach poprzednich młodzież w 37 zawodach. Dynamiczne zmiany na rynku pracy — poszukiwanie przez pracodawców osób o wąsko określonym profilu zawodowym — wymaga zmian oferty edukacyjnej szkolnictwa zawodowego. Co roku szkoły wprowadzają nowe, atrakcyjniejsze zawody. Obecnie w ofercie szkół zawodowych figuruje ponad 50 zawodów.

W 2006 r. najliczniejszą grupą kończącą zasadnicze szkoły zawodowe byli fryzjerzy (225 absolwentów), kucharze małej gastronomii (241), mechanicy pojazdów samochodowych (112), cukiernicy (102) i sprzedawcy (87). Dość

⁶ Badanie pracodawców z III kwartału 2010 r. przeprowadzone przez IBRKiK w Warszawie (*Absolwenci...*, 2011).

⁷ Tamże, s. 93.

⁸ Młodzież w Warszawie ma do dyspozycji 66 techników i zasadniczych szkół zawodowych (bez szkół zawodowych specjalnych), w których do wyboru jest 60 zawodów.

liczną grupę absolwentów stanowili elektrycy (64 absolwentów) oraz mechanicy — monterzy maszyn i urządzeń (37). Powyżej 20 absolwentów otrzymało dyplomy w zawodach: lakiernika, fotografa i drukarza, zaś 17 absolwentów zdobyło zawód ogrodnika. Zdecydowanie najmniejszą liczbą absolwentów (kilku) charakteryzowały się kierunki w zawodach: elektromechanika, elektromechanika pojazdów samochodowych, montera-elektronika, montera instalacji i urządzeń sanitarnych, blacharza samochodowego, piekarza i tapicera.

Technika i szkoły policealne opuściło w 2006 r. najwięcej techników ekonomistów (428 absolwentów), techników elektroników (225), techników mechaników (188), techników organizacji usług gastronomicznych (143), techników handlowców (124) oraz techników hotelarstwa (124).

W 2010 r. w zasadniczych szkołach zawodowych nadal najliczniejszą grupę stanowili absolwenci zawodów: kucharza małej gastronomii (30,5% ogółu absolwentów), sprzedawcy (blisko 12%), mechanicy pojazdów samochodowych (10,1%) oraz fryzjerzy (8,9%). Wskutek likwidacji nauki niedostępne dla młodzieży stały się zawody: tapicera, montera sieci i urządzeń telekomunikacyjnych, elektromechanika, mechanika — montera maszyn i urządzeń oraz posadzkarza.

Obecnie w technikach stołecznych zdobywa zawód co czwarty uczeń. Największym powodzeniem cieszył się zawód technika informatyka. W 2010 r. taką specjalizację ukończyło 215 absolwentów. W rankingu najczęściej wybieranych zawodów na czele były zawód technika organizacji usług gastronomicznych (135 absolwentów) oraz kucharza (121). Nadal ogromnym powodzeniem cieszyły się zawody technika: ekonomisty (115), hotelarstwa (102) oraz budownictwa (101).

Mimo zmian w ofercie edukacyjnej i prób jej unowocześnienia (w okresie ostatnich 5 lat omawianego okresu zaoferowano młodzieży kilka nowych kierunków, kształcących m.in. w zawodach: technika mechatronika, technika teleinformatyka, technika elektroenergetyka transportu szynowego, technika spedytora, technika logistyka czy też technika geodety) większość gimnazjalistów postrzega branże mechaniczne i samochodowe oraz informatyczne i elektrotechniczne (głównie chłopcy), a także ekonomiczne i handlowe (głównie dziewczęta) jako zawody bardziej nobilitujące. Młodzież podejmuje ich naukę nie zwracając uwagi na zapotrzebowanie pracodawców i perspektywy późniejszego zatrudnienia⁹. Niektóre z zawodów, m.in. technik księgarstwa, technik ortopeda, stają się z czasem mało atrakcyjne dla młodzieży, z czego wynika redukcja tych kierunków nauczania w szkołach zawodowych.

BEZROBOCIE WŚRÓD WARSZAWSKICH ABSOLWENTÓW SZKÓŁ ZAWODOWYCH

Liczba bezrobotnych absolwentów szkół zawodowych zarejestrowanych w urzędach pracy w Warszawie w końcu czerwca 2010 r. wyniosła 14585 osób i była wyższa niż w końcu grudnia 2009 r. o 2975 osób (o 25,6%).

⁹ *Szkolnictwo...*, 2011.

Od kilku lat absolwenci stanowią ponad 37% ogółu bezrobotnych w Warszawie (wykr. 3).

Bezrobotnych absolwentów szkół o profilu zawodowym przybywało w stolicy kraju regularnie w Warszawie od II półrocza 2008 r. (tabl. 1).

TABL. 1. ŚREDNIE PÓŁROCZNE TEMPO ZMIAN LICZBY BEZROBOTNYCH ABSOLWENTÓW WEDŁUG WIELKICH GRUP ZAWODOWYCH W WARSZAWIE W %

Grupy zawodów	VI 2005—XII 2008 (spadek)	XII 2008—VI 2010 (wzrost)
R a z e m	15,1	22,3
Technicy i inny średni personel	11,3	22,2
Pracownicy biurowi	15,3	15,5
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	15,6	21,2
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	22,6 ^a	24,5
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	16,7	25,7
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	15,8	25,2
Pracownicy przy pracach prostych	0,0	0,0

^a W okresie VI 2006 r. — XII 2008 r.

Ź r ó d ł o: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie.

Najliczniejszymi grupami wśród bezrobotnych absolwentów szkół zawodowych byli technicy i inny średni personel oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy.

Poważne problemy z podjęciem zatrudnienia mieli również bezrobotni absolwenci szkół zawodowych zakwalifikowani do grupy pracowników usług osobistych i sprzedawców. W urzędach pracy Warszawy zarejestrowanych było ich 3870 osób (26,5% ogółu pozostających bez pracy absolwentów).

Najmniej liczne były grupy zawodowe bezrobotnych absolwentów w zawodach rolników, ogrodników, leśników i rybaków oraz pracowników przy pracach prostych.

W porównaniu do grudnia 2009 r. odnotowano wzrost liczby bezrobotnych absolwentów we wszystkich wielkich grupach zawodowych. Największy wzrost liczby bezrobotnych odnotowano wśród osób legitymujących się zawodami z grupy technicy i inny średni personel (o 951 osób) oraz wśród bezrobotnych posiadających zawód z grupy pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (o 873 osoby).

Spośród 14585 bezrobotnych absolwentów zarejestrowanych w urzędach pracy Warszawy w czerwcu 2010 r. najliczniejszą grupę stanowili sprzedawcy, których liczba wyniosła 2507 osób (17,2% ogółu bezrobotnych absolwentów i 6,4% ogółu bezrobotnych) (tabl. 2).

Obok zawodu sprzedawcy, w grupie bezrobotnych absolwentów szkół zawodowych przodowały zawody: pracownika biurowego (technika prac biurowych), asystenta ekonomicznego (technika ekonomisty), technika mechanika, handlowca (technika handlowca) oraz pracownika ochrony mienia i osób (technika ochrony).

**TABL. 2. LICZBA BEZROBOTNYCH ABSOLWENTÓW SZKÓŁ ZAWODOWYCH
W WARSZAWIE WEDŁUG GRUP ZAWODÓW I OFERT PRACY (stan na 30 VI)**

Grupy zawodów	Bezrobotni absolwenci		Oferty pracy		
			w liczbach bezwzględnych		przypadają- ce na bez- robotnego absolwenta
	2010	2009	2010	2009	2010
O g ó ł e m	14858	9732	3321	2904	0,22
Sprzedawca	2507	1625	250	644	0,10
Pracownik biurowy (technik prac biurowych) ...	1841	1473	1427	502	0,78
Asystent ekonomiczny (technik ekonomista)	865	578	7	15	0,01
Technik mechanik	712	404	12	5	0,02
Ślusarz	572	393	2	6	0,00
Handlowiec (technik handlowiec)	473	324	150	88	0,32
Pracownik ochrony mienia i osób (technik ochrony)	427	281	195	190	0,46
Kucharz	298	164	130	155	0,44
Pracownik administracyjny (technik admini- stracji)	266	186	511	498	1,92
Technik elektronik	249	156	6	3	0,02
Kelner	243	164	30	226	0,12
Krawiec	243	163	42	39	0,17
Mechanik samochodów osobowych	239	158	4	1	0,02
Tokarz	222	144	3	6	0,01
Technik elektryk	214	138	5	10	0,02
Monter instalacji wodociągowych i kanaliza- cyjnych	196	149	7	3	0,04
Technik budownictwa	181	124	9	17	0,05
Fryzjer (fryzjer, technik usług fryzjerskich)	174	115	32	37	0,18
Murarz	173	107	46	32	0,27
Stolarz	142	77	1	1	0,01
Introligator poligraficzny	132	92	5	5	0,04
Elektromonter (elektryk) zakładowy	128	99	8	3	0,06
Elektromonter instalacji elektrycznych	120	79	2	18	0,02
Cukiernik	110	70	7	24	0,06
Technik informatyk	104	54	6	4	0,06
Maszynista maszyn offsetowych	101	71	2	5	0,02
Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych ...	100	57	6	3	0,06
Piekarz	97	59	5	22	0,05
Kosmetyczka (technik usług kosmetycznych) ...	91	62	19	10	0,21
Ogrodnik terenów zieleni	80	60	42	1	0,53
Lakiernik samochodowy	80	39	1	—	0,01
Plastyk	75	70	—	—	—
Technik poligraf	72	38	4	0	0,06

**TABL. 2. LICZBA BEZROBOTNYCH ABSOLWENTÓW SZKÓŁ ZAWODOWYCH
W WARSZAWIE WEDŁUG GRUP ZAWODÓW I OFERT PRACY (stan na 30 VI) (dok.)**

Grupy zawodów	Bezrobotni absolwenci		Oferty pracy		
			w liczbach bezwzględnych		przypadają- ce na bez- robotnego absolwenta
	2010	2009	2010	2009	2010
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	72	44	—	—	—
Frezer	67	42	4	2	0,06
Asystent rachunkowości (technik rachunkowo- ści)	66	45	17	8	0,26
Kucharz małej gastronomii	62	27	12	5	0,19
Fotograf	61	52	1	0	0,02
Pozostali elektromechanicy	61	42	9	2	0,15
Monter instalacji centralnego ogrzewania i ciep- łej wody	59	36	1	1	0,02
Cieśla	58	46	55	15	0,95
Elektromechanik elektrycznych przyrządów po- miarowych	57	33	—	—	—
Organizator obsługi turystycznej (technik obsługi turystycznej)	54	37	5	1	0,09
Malarz-tapeciarz	52	33	—	1	0,00
Organizator usług hotelarskich (technik hotelar- stwa)	51	23	—	—	—
Pozostali mechanicy — monterzy maszyn i urządzeń	51	32	6	1	0,12
Kaletnik	51	41	2	2	0,04
Pozostałe zawody	2236	1426	233	293	0,10

U w a g a. Tablica zawiera tylko te grupy zawodowe, w których liczba bezrobotnych absolwentów szkół zawodowych w I półroczu 2010 r. była większa od 50. W nawiasach podano zawód nauczany w szkolnictwie zawodowym.

Ź r ó d ł o: jak przy tabl. 1.

Absolwenci szkół zawodowych ujęci w 47 kategoriach zawodów stanowili 84,7% ogółu bezrobotnych absolwentów zarejestrowanych w urzędach pracy w Warszawie (każdym z tych zawodów legitymowało się ponad 50 bezrobotnych). Najwięcej zawodów — 22 — należało do grupy zawodowej robotników przemysłowych i rzemieślników, 14 zawodów reprezentowało grupę techników i innego średniego personelu i 7 zawodów stanowiło grupę pracowników usług osobistych i sprzedawców. Liczebność kolejnych grup zawodów była niewielka (1—2 zawody).

W ramach grupy zawodowej robotników przemysłowych i rzemieślników najczęściej spośród 2765 bezrobotnych miało zawód ślusarza (572), krawca (243), mechanika samochodów osobowych (239) oraz tokarza (222). Na ogólną liczbę 50 zawodów i specjalności sklasyfikowanych według Polskiej Klasyfikacji Za-

wodów w grupie pracowników biurowych najwięcej (1841 bezrobotnych) było technikami biurowymi. Z kolei licząca 311 zawodów i specjalności wielka grupa zawodów operatorów i monterów maszyn i urządzeń reprezentowana była najliczniej w urzędach pracy Warszawy — 101 bezrobotnych absolwentów w zawodzie maszynista maszyn offsetowych.

Wskaźniki liczby ofert przypadających na bezrobotnego absolwenta w zawodach wyłonionych pod względem największej liczby bezrobotnych absolwentów szkół zawodowych w czerwcu 2010 r. (tabl. 2) potwierdzają ogromną przewagę zawodów nadwyżkowych nad deficytowymi¹⁰ na warszawskim rynku pracy. Jedynie w zawodzie pracownika administracyjnego na bezrobotnego absolwenta czekały 2 oferty pracy. Warto wspomnieć, że praca w tym zawodzie wiąże się z ofertami stażu bądź przygotowania zawodowego, a więc ofertami pracy subsydiowanej. Co roku zgłaszana jest do urzędów pracy w Warszawie znacznie większa liczba ofert pracy subsydiowanej aniżeli osób bezrobotnych mających ten zawód.

Znikome szanse na zatrudnienie mieli bezrobotni absolwenci w pozostałych zawodach.

OFERTY PRACY DLA ABSOLWENTÓW WARSZAWSKICH SZKÓŁ ZAWODOWYCH

W I półroczu 2010 r. do urzędów pracy pracodawcy zgłosili 3321 zawodowych ofert pracy, czyli o 411 więcej niż w I półroczu 2009 r. (wzrost o 14,3%).

Porównanie liczby zgłoszonych do urzędów zawodowych ofert zatrudnienia, a więc skierowanych do osób posiadających odpowiednie kwalifikacje do podjęcia i wykonywania zawodu, z liczbą absolwentów szkół zawodowych wskazuje, że miejsc pracy w I półroczu 2010 r. wystarczyłoby jedynie dla 23% warszawskich absolwentów¹¹.

¹⁰ Przez zawód deficytowy (nadwyżkowy) rozumiemy taki zawód, na który występuje na rynku pracy wyższe (niższe) zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy. Do obliczenia wskaźnika intensywności deficytu (nadwyżki) w danym zawodzie zastosowano wzór:

$$W_i^k = \frac{O_i^k}{B_i^k}$$

gdzie:

O_i^k — liczba zgłoszonych ofert pracy w zawodzie k w okresie i ;

B_i^k — liczba zarejestrowanych bezrobotnych w zawodzie k w okresie i .

Wskaźnik W odzwierciedla liczbę ofert pracy przypadających na bezrobotnego. Wartość wskaźnika mniejsza od 0,9 wskazuje na zawody nadwyżkowe, zaś większa od 1,1 wskazuje na zawody deficytowe. W przypadku gdy mamy podobną (zbliżoną) ilość ofert pracy i osób bezrobotnych w danym zawodzie wartość wskaźnika oscyluje wokół jedności (od 0,9 do 1,1) (*Zawody...*, 2010).

¹¹ Brak informacji na temat losów absolwentów szkół zawodowych (ilu z nich podejmuje pracę zawodową, a ilu podejmuje dalszą naukę) jest przyczyną, dla której w analizie uwzględniono wszystkich absolwentów kończących co roku zawodową edukację.

W Warszawie mimo niskiej stopy bezrobocia istnieje duża konkurencja wśród młodzieży poszukującej pracy po ukończeniu szkół zawodowych.

**TABL. 3. LICZBA ZAWODOWYCH OFERT PRACY PRZYPADAJĄCYCH
NA BEZROBOTNEGO ABSOLWENTA W WARSZAWIE (stan na 30 VI)**

Grupy zawodów	2006	2007	2008	2009	2010
Monter sieci gazowych	—	1,00	20,00	*	4,00
Mechanik autobusów	—	—	—	—	2,67
Technik elektroniki medycznej	0,14	—	—	—	2,00
Pracownik administracyjny (technik admini- stracji)	0,55	0,51	1,14	2,68	1,92
Asystent archiwalny (technik archiwista)	—	—	—	—	1,33
Opiekunka dziecięca	*	0,24	1,09	0,56	1,09
Asystent osoby niepełnosprawnej	27,00	—	—	—	1,00
Pozostali operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji wyrobów piekarniczych i cukierni- cznych	—	—	—	0,33	1,00
Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	—	—	*	—	1,00
Cieśla	*	9,27	*	0,33	0,95
Pracownik biurowy (technik prac biurowych) ...	0,13	0,23	0,27	0,34	0,78
Pozostali blacharze	0,15	0,84	0,09	—	0,75
Animator kultury	—	—	—	—	0,57
Pozostali lakiernicy	1,50	4,00	—	*	0,57

**TABL. 3. LICZBA ZAWODOWYCH OFERT PRACY PRZYPADAJĄCYCH
NA BEZROBOTNEGO ABSOLWENTA W WARSZAWIE (stan na 30 VI) (dok.)**

Grupy zawodów	2006	2007	2008	2009	2010
Rzeźnik wędliniarz	0,12	0,62	—	2,00	0,57
Ogrodnik terenów zieleni	0,12	0,35	0,81	0,02	0,53
Technik urządzeń audiowizualnych	0,5	—	—	—	0,50
Monter instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych	—	0,63	—	—	0,50
Ustawiacz maszyn do obróbki skrawaniem	—	—	1,00	—	0,50
Mechanik pojazdów jednośladowych	0,08	—	—	—	0,50
Operator maszyn i urządzeń do obróbki plastycznej	6,00	1,50	—	1,50	0,50
Pozostali introligatorzy	0,33	—	0,75	0,28	0,46
Pracownik ochrony mienia i osób (technik ochrony fizycznej osób i mienia)	0,61	1,49	2,32	0,68	0,46
Kucharz	0,35	0,54	0,85	0,94	0,44
Technik analityk	0,12	—	—	0,22	0,40
Opiekun w domu pomocy społecznej	0,02	0,38	2,82	3,00	0,40
Operator urządzeń do prania, prasowania i chemicznego czyszczenia tekstyliów	—	0,75	—	—	0,40

* Oznaczono przypadek, w którym zgłoszono oferty pracy w danym zawodzie, ale żaden z bezrobotnych nie szukał w tym zawodzie pracy.

U w a g a. Tablica zawiera tylko te grupy zawodów, w których wskaźnik liczby ofert na bezrobotnego absolwenta w I półroczu 2010 r. był nie mniejszy niż 0,4. W nawiasach podano zawód nauczany w szkolnictwie zawodowym.

Ź r ó d ł o: jak przy tabl. 1.

W I półroczu 2010 r. na 416 zawodów tylko 5 zawodów było deficytowych (więcej ofert niż bezrobotnych), w 5 istniała równowaga między podażą i popytem. Dla większości wskaźnik ofert zawodowych przypadających na bezrobotnego absolwenta szkół zawodowych (tabl. 3) nie tylko nie przekraczał poziomu 0,9, ale był bliski lub równy zero. W 184 zawodach (wśród 406 zawodów nadwyżkowych) pracodawcy nie zgłosili ani jednej oferty pracy.

Do zawodów deficytowych należy również zaliczyć te, na które zgłoszono oferty zatrudnienia absolwentów, ale nie odnotowano napływu absolwentów. W I półroczu 2010 r. było 27 zawodów¹², w których taka sytuacja miała miejsce.

**TABL. 4. WYKORZYSTANIE ZGŁOSZONYCH OFERT PRACY
PRZEZ ZAWODY DEFICYTOWE W WARSZAWIE (stan na 30 VI 2010 r.)**

Grupy zawodów	Liczba ofert		% ofert wykorzystanych w stosunku do zgłoszonych
	zgłoszonych	niewykorzystanych	
O g ó l e m	399	59	85,2
Pozostali robotnicy pomocniczy w rolnictwie i pokrewni	192	50	74,0
Urzędnik podatkowy	77	—	100,0
Pozostali robotnicy czyszczący konstrukcje budowlane i pokrewni	50	—	100,0
Oczyszczacz kanalizacyjny (kanalarz)	14	—	100,0

¹² Gdyby uwzględnić zawody wymagające wyższego wykształcenia to w I półroczu 2010 r. wszystkich zawodów deficytowych byłoby 35 (głównie medycznych).

**TABL. 4. WYKORZYSTANIE ZGŁOSZONYCH OFERT PRACY
PRZEZ ZAWODY DEFICYTOWE W WARSZAWIE (stan na 30 VI 2010 r.) (dok.)**

Grupy zawodów	Liczba ofert		% ofert wykorzystanych w stosunku do zgłoszonych
	zgłoszonych	niewykorzystanych	
Pozostali praktykujący niekonwencjonalne metody terapii	9	—	100,0
Technik zabezpieczeń przeciwkorozyjnych	8	—	100,0
Instruktor odnowy biologicznej	6	—	100,0
Pozostali kierowcy samochodów ciężarowych	6	2	66,7
Biomasażysta	5	1	80,0
Inspektor ochrony środowiska	4	—	100,0
Organizator usług pogrzebowych	3	1	66,7
Bioenergoterapeuta	3	—	100,0
Realizator filmu wideo (wideofilmowiec)	2	—	100,0
Pozostali sportowcy zawodowi, trenerzy i pokrewni	2	2	0,0
Pozostali ogrodnicy sadownicy i pokrewni	2	—	100,0
Pozostali murarze i pokrewni	2	2	0,0
Pozostali robotnicy budowlani robót wykończeniowych i pokrewni	2	—	100,0
Elektromonter urządzeń sygnalizacyjnych	2	—	100,0
Pozostali stolarze i pokrewni	2	—	100,0
Operator procesorów tekstu	1	—	100,0
Gospodyni	1	—	100,0
Modelka/model prezentacji ubiorów	1	—	100,0
Pozostali jubilerzy, złotnicy i pokrewni	1	—	100,0
Przetwórca owoców i warzyw	1	—	100,0
Szlifierz materiałów drewnianych	1	1	0,0
Palacz kotłów parowych	1	—	100,0
Operator urządzeń przetwórstwa kawy	1	—	100,0

U w a g a. Tablica zawiera tylko te grupy zawodów, w których nie zarejestrowano bezrobotnych. W nawiasach podano zawodów nauczanych w szkolnictwie zawodowym.

Ź r ó d ł o: jak przy tabl. 1.

W rankingu zawodów deficytowych (w których nie zarejestrowano w ogóle bezrobotnych) na pierwszym miejscu znajdują się „pozostali” robotnicy pomocniczy w rolnictwie i pokrewni (192 oferty pracy). Deficytowość tego zawodu (i innych zawodów, tzw. „pozostali”) wynika głównie z faktu, że niektórzy z pracodawców zgłaszając ofertę mają trudności ze wskazaniem konkretnego zawodu i specjalności, natomiast urzędy pracy nie dokonują rejestracji bezrobotnych w zawodach wykazywanych w tej grupie lub czynią to rzadko. Do zawodów maksymalnie deficytowych — jak w tym przypadku — zaliczane są zawody o znikomej liczbie ofert pracy (często 1—2 oferty pracy).

Ranking zawodów deficytowych zmienia się z roku na rok. Na podstawie analizowanych danych trudno więc wskazać, na jaki zawód na warszawskim rynku pracy będzie popyt za rok lub kilka lat, a także w której branży znajdzie pracę młodzież kończąca szkoły zawodowe. Niektóre zawody, jak m.in.: mechanik autobusów, technik elektroniki medycznej i technik archiwista, jeszcze niedawno należały do zawodów nadwyżkowych, a obecnie są deficytowe. Z kolei niektóre zawody obecnie nadwyżkowe były deficytowe w roku poprzednim (opiekun w domu po-

mocy społecznej czy rzeźnik wędliniarz) lub w latach poprzednich (zwłaszcza murarz, „pozostali” elektrycy budowlani i pokrewni, kamieniarz czy cieśla).

Na warszawskim rynku pracy względna równowaga wystąpiła w I półroczu 2010 r. w zawodach: opiekunki dziecięcej, asystenta osoby niepełnosprawnej, „pozostałych” operatorów maszyn i urządzeń do produkcji wyrobów piekarniczych i cukierniczych oraz pracowników pomocniczych obsługi hotelowej.

Podsumowanie

Wielu uczniów gimnazjów nie dokonuje właściwego wyboru, co do kierunku własnego kształcenia w szkołach zawodowych i zawodu, który dałby szansę zatrudnienia po ukończeniu szkoły. Gwarancji zatrudnienia nie daje nawet zdobycie zawodu deficytowego — duża zmienność i niewielkie zapotrzebowanie (1—2 oferty pracy) na zawody poszukiwane przez pracodawców powoduje, że pracę znajdują nieliczni absolwenci szkół zawodowych. Dostosowanie potencjału edukacyjnego siły roboczej do potrzeb rynku pracy wymaga wielu działań pracodawców, władz samorządowych oraz szkolnictwa. Zwraca zwłaszcza uwagę niedostateczne dofinansowanie szkół zawodowych przez samorządy oraz potrzeba większego zaangażowania pracodawców w poprawę nauki w tego typu szkołach. Od szkolnictwa oczekuje się przede wszystkim zmian oferty kształcenia, poprawy jakości kształcenia, czyli opracowania takiego systemu kształcenia zawodowego, który zapewniłby absolwentom elastyczność na rynku pracy.

Zaprezentowane wyniki badań wskazują na konieczność kompleksowej analizy zawodów deficytowych i nadwyżkowych opracowanej na podstawie nie tylko danych z urzędów pracy, lecz również wykorzystującej informacje innych instytucji rynku pracy, zwłaszcza prywatnych agencji doradztwa zawodowego działających w Warszawie. Dla wszystkich uczestników rynku — głównie dla absolwentów warszawskich gimnazjów — niezwykle istotna byłaby informacja nie tylko o zawodach aktualnie poszukiwanych na warszawskim rynku pracy, lecz również systematyczna długookresowa prognoza na temat zawodów, na które zapotrzebowanie wystąpi za kilka lat.

dr Małgorzata Radziukiewicz — *Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktury*

LITERATURA

- Absolwenci szkolnictwa zawodowego na warszawskim rynku pracy. Raport z badania pracodawców i analiza desk research* (2011), red. naukowa U. Kłosiewicz-Górecka, IBRKiK, Warszawa
- Bezrobocie rejestrowane I—IV kwartał 2010 r.* (2011), GUS
- Godlewska J. (2011), *Kierunki i jakość kształcenia w woj. mazowieckim, czyli o tym, jak edukacja ma się do potrzeb rynku pracy*, „Biuletyn Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy”, nr 4
- Rynek pracy województwa mazowieckiego w 2010 r.* (2011), Wojewódzki Urząd Pracy, Warszawa
- Szkolnictwo zawodowe w opiniach warszawskich gimnazjalistów i uczniów szkół zawodowych oraz przedstawicieli rynku edukacji i rynku pracy. Raport z badań ilościowych i jakościowych* (2011), red. naukowa U. Kłosiewicz-Górecka, B. Słowińska, IBRKiK, Warszawa
- Zawody deficytowe i nadwyżkowe w I półroczu 2010 r.* (2010), MPiPS, Warszawa

SUMMARY

The article presents the changes in the size and structure of the supply of graduates of vocational schools by professions and specialties, and the underlying trends in labour demand in the years 2005—2010 in Warsaw. The main objective of this paper is to provide information about the shortage and workers sought by employers and surplus occupations, to which is observed the lack of demand for labour in Warsaw.

РЕЗЮМЕ

Статья представляет изменения величины и структуры поставления выпускников профессиональных училищ по профессиям и специальностям, а также основные тенденции в области спроса на работу в 2005—2011 гг. в Варшаве. Главной целью статьи является предоставление информации в области дефицитных профессий и работников, которых ищут работодатели, а также излишка профессий, которыми не интересуется рынок труда в Варшаве.